

Polecenia podsumowujące

1. Scharakteryzuj działania komunistów mające na celu nacjonalizację przemysłu i handlu.
2. Wyjaśnij, jakie znaczenie miało dla komunistów przeprowadzenie referendum ludowego.
3. Przedstaw losy legalnej opozycji w Polsce w latach 1945–1947.

◆ Główne cechy polityki komunistów w Polsce tuż po zakończeniu wojny

Pierwsze działania komunistów w Polsce mające na celu pozyskanie najuboższych warstw społecznych. Głównym hasłem budowa demokracji ludowej. Ostrożna polityka wobec Kościoła.

◆ Centrum władzy i legalna opozycja

Zgodnie z ustaleniami konferencji jałtańskiej Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej formalną reprezentacją władzy w Polsce. Teoretycznie koalicyjny TRJN zdominowany przez komunistów. Realnym ośrodkiem decyzyjnym w Polsce Biuro Polityczne KC PPR z Władysławem Gomułą i Bolesławem Bierutem na czele. Komitety wojewódzkie i powiatowe PPR najważniejszymi lokalnymi ośrodkami władzy. Urząd Bezpieczeństwa (UB) i Milicja Obywatelska (MO) drugim filarem władzy komunistycznej w Polsce. Wojsko Polskie trzecim filarem władzy komunistów w Polsce. Stronnictwo Pracy i Polskie Stronnictwo Ludowe legalną opozycją wobec władzy, później tylko PSL. Utrudnianie działalności, szykany i prześladowania członków PSL przez komunistów.

◆ Reforma rolna i nacjonalizacja

1944 – dekret PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej. Przejęcie przez państwo bez odszkodowania i parcelacja majątków ziemskich przekraczających 50 ha (na Ziemiach Zachodnich i Północnych – powyżej 100 ha); w późniejszym okresie utworzenie Państwowych Gospodarstw Rolnych. 1946 – początek nacjonalizacji przemysłu. 1947 – początek „bitwy o handel”; likwidacja blisko połowy prywatnych przedsiębiorstw handlowych. Reforma rolna i nacjonalizacja przemysłu początkiem wprowadzania w Polsce gospodarki nakazowo-rozdzielczej (planowej).

◆ Referendum ludowe (1946)

Organizacja przez komunistów referendum ludowego testem poparcia społecznego przed wyborami parlamentarnymi. Nawoływania komunistów i ich sojuszników do głosowania „trzy razy tak”. 30 VI 1946 – referendum ludowe. Wyniki referendum sfałszowane przez komunistów, w rzeczywistości za poparciem ich postulatów opowiedziało się 27% głosujących. VII 1946 – pogrom kielecki.

◆ Wybory do sejm (1947)

Po referendum ludowym nasilenie terroru komunistów wobec opozycyjnego PSL. Aresztowania członków PSL, w tym kandydatów na posłów, delegalizacja części struktur powiatowych PSL za rzekome kontakty z podziemiem i obcym wywiadem. PSL pozbawione możliwości prowadzenia normalnej kampanii wyborczej. 19 I 1947 – wybory parlamentarne; zwycięstwo Bloku Stronnictw Demokratycznych zdominowanego przez komunistów; wyniki sfałszowane. II 1947 – uchwalenie małej konstytucji, przekazującej najwyższą władzę w państwie jednoizbowemu sejmowi. Bolesław Bierut prezydentem. Nowym premierem Józef Cyrankiewicz.

Polecane publikacje

- K. Kersten, *Narodziny systemu władzy. Polska 1943–1948*, Warszawa: Fundacja Kerstenów, 2018.
- B. Noszczak, *Ze wsi do miasta. Polskie Stronnictwo Ludowe w Warszawie (1945–1947–1949)*, Warszawa: IPN, 2022.
- M. Zaremba, *Wielka Trwoga. Polska 1944–1947. Ludowa reakcja na kryzys*, Kraków: Znak, 2012.

